

Магістр 2 курсу

факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ МОДИФІКАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Виокремлено та обґрунтовано пріоритетні напрями модифікації внутрішнього фінансового контролю з урахуванням їх спрямованості на підвищення ефективності внутрішнього фінансового контролю на окремому підприємстві.

Аннотация. Выделены и обоснованы приоритетные направления модификации внутреннего финансового контроля с учетом их направленности на повышение эффективности внутреннего финансового контроля на отдельном предприятии.

Annotation. The priorities for modification of internal financial control with regard to their focus on improving the efficiency of internal financial control at a separate enterprise are specified and justified.

Ключові слова: модифікація, пріоритетні напрями модифікації, фінансовий контроль, контроль, фінанси.

Метою цього дослідження є визначення й обґрунтування пріоритетних напрямів модифікації внутрішнього фінансового контролю та розкриття їх сутності.

Сучасний етап історії уніфікації вимог до системи внутрішнього контролю підприємств почався в 1985 році в США, коли за участю п'яти професійних саморегульованих організацій була створена національна комісія з боротьби з недостовірною фінансовою звітністю, відома за іменем першого її голови Джеймса С. Тредуея як Комісія Тредуея. Робоча група під керівництвом Комітету спонсорських організацій Комісії Тредуея провела аналіз літератури, що існувала на той момент щодо внутрішнього контролю. Результат цієї роботи був представлений громадськості в 1992 році під назвою "Інтегрована концепція внутрішнього контролю". Коротко цей документ прийнято називати за найменуванням комітету-організатора Концепцією COSO [1].

Внутрішній контроль, за оцінкою COSO, повинен складатися з п'яти взаємопов'язаних компонентів: середовища контролю, оцінки ризику, заходів контролю, моніторингу, збору та аналізу інформації, її передачі за призначенням. Цей підхід реалізовано у Міжнародних стандартах аудиту (далі – МСА), що прийняті як Національні стандарти аудиту в Україні, щоправда дещо зі зміненими назвами компонентів. Тому автор вважає за доцільне напрями модифікації внутрішнього фінансового контролю (далі – ВФК) розглядати окремо для кожного компонента внутрішнього контролю.

Компоненти ВФК та відповідні їм напрями модифікації, розмежовані для підприємств державного та недержавного сектору економіки, наведено

Компоненти ВФК та відповідні їм напрями модифікації

(узагальнено на основі вивчення джерел [2 – 6])

Компоненти ВФК		Напрями модифікації ВФК	
відповідно до МСА	відповідно до Концепції	для підприємств державного сектору економіки	для підприємств недержавного сектору економіки
Інформаційні системи	Інформація та інформаційний обмін	Створення єдиної бази даних внутрішнього аудиту	Оптимізація інформаційних потоків
Середовище контролю	Середовище контролю	Створення єдиного правового поля для розвитку ВФК	Оптимізація функціональних обов'язків суб'єктів ВФК та витрат на їх функціонування
Заходи контролю	Контролююча діяльність	Деталізація та уніфікація контрольних процедур	Ініціювання змін у внутрішні нормативні документи, що регламентують ВФК
Моніторинг заходів контролю	Моніторинг	Запровадження щорічного звітування про функціонування внутрішнього контролю	Проведення на щоденній основі моніторингу заходів контролю найбільш ризикованих операцій
Процес оцінки ризиків суб'єкта господарювання	Оцінка ризиків	Розробка методології управління ризиками, що визначає тип реагування на певні ризики та заходи з управління ними	Запровадження ризик-орієнтованого підходу до виконання робіт із ВФК

Виходячи з даних, наведених у таблиці, можна зробити висновок, що існує багато напрямів модифікації ВФК відповідно до поточних потреб. Отже, існує потреба визначення пріоритетів.

Дослідження показало, що пріоритетні напрями модифікації ВФК для підприємств державного сектору економіки визначаються та регламентуються централізовано. Що стосується інших підприємств, то визначення напрямів модифікації ВФК здійснюється їх власниками і/або керівництвом самостійно з урахуванням скоригованої мети діяльності. Тому існує необхідність визначити, які саме напрями змін можна вважати пріоритетними для підприємств недержавного сектору економіки.

Водночас, як показує аналіз літературних джерел [4 – 6], переважна більшість підприємств в умовах фінансової кризи починає оптимізацію своїх витрат із зменшення витрат на персонал. Таким чином, одним із пріоритетних напрямів модифікації внутрішнього фінансового контролю в сучасних кризових умовах господарювання є оптимізація функціональних обов'язків суб'єктів ВФК та витрат на їх функціонування. Адже витрати на

персонал, що здійснює внутрішній фінансовий контроль, не будуть винятком. Це пояснюється тим, що ця стаття витрат складає суттєву частину у бюджеті будь-якого підприємства. Комплекс заходів зі зниження витрат на персонал є індивідуальним для кожного підприємства і залежить від сфери його діяльності, розмірів і стратегії розвитку. Програми з оптимізації можуть реалізуватися як у напрямі зменшення загальних витрат на оплату праці, так і у напрямі скорочення чисельності працівників.

До того ж при скороченні працівників, зайнятих внутрішнім фінансовим контролем, важливо провести оптимізацію їх функціональних обов'язків, щоб не допустити дублювання або втрати виконуваних функцій.

Другим пріоритетним напрямом модифікації ВФК слід зазначити запровадження ризик-орієнтованого підходу. У концепції ризик-орієнтованого внутрішнього контролю в ролі стандарту виступає рівень ризику, прийнятний для підприємства, перевірка рівня залишкових ризиків проходить постійно і невід'ємно від основної діяльності підприємства, а у разі виявлення відхилень від стандартного рівня корекції підлягає саме той бізнес-процес, контроль якого не забезпечують пом'якшення дії ризику [7; 8].

При цьому вибір найбільш ефективних методів і технологій внутрішнього фінансового контролю визначається цілями і видами діяльності підприємства, довкіллям і відповідним набором властивих ризиків. Проте без виділеного підрозділу в цьому випадку не обійтися. Незалежно від його формальної назви, має бути створений незалежний підрозділ (наприклад, служба внутрішнього аудиту), що здійснює моніторинг стану внутрішнього контролю і його адекватності ризикам у динаміці. При цьому головними інструментами цього підрозділу мають бути концепція ризик-орієнтованого контролю і побудована на її базі методологія контрольної діяльності. Саме ці інструменти дозволяють сформулювати адекватний план перевірки і розподілити наявні ресурси, відокремити в ході перевірки випадкову помилку виконавця, скоєну через відсутність контролю або порушення певних процесів. Гнучкість і швидкість реакції на зміни середовища і велика ефективність є основними перевагами ризик-орієнтованого контролю порівняно з ідеєю традиційного тотального контролю.

Отже, вибір в якості пріоритетних напрямів модифікації ВФК через оптимізацію функціональних обов'язків суб'єктів ВФК та витрат на їх функціонування, а також запровадження ризик-орієнтованого підходу до виконання робіт із ВФК безумовно сприятиме підвищенню ефективності внутрішнього фінансового контролю, яка визначається його здатністю бути і дієвим, і результативним одночасно.

При цьому як напрями подальших досліджень слід визначити необхідність впровадження та аналізу результатів ризико-орієнтованого підходу до виконання робіт із внутрішнього фінансового контролю.

Наук. керівн. Дікань Л. В.

Література: 1. Бурцев В. В. Организация системы внутреннего контроля коммерческой организации / В. В. Бурцев. – М. : Экзамен, 2000. – 320 с. 2. Губанова Ю. Необходимость и пути оптимизации расходов на персонал в условиях финансового кризиса [Электронный ресурс] / Губанова Ю. – Режим доступа : <http://planetahr.ru/publication/2721>. 3. Максимова В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку : монографія / В. Ф. Максимова. – К. : АВРІО, 2005. – 262 с. 4. Марченко Д. М. Удосконалення організації внутрішнього фінансового контролю підприємств / Марченко Д. М., Яровенко Г. М. // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 12(54). – С. 163–171. 5. Масленников О. Ю. Шляхи вдосконалення

внутрішнього фінансового контролю на підприємстві / Масленников О. Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 187–191. 6. Персонал – по боку: внутренние коммуникации российских компаний в условиях кризиса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.marketolog.ru/facts/detail.php?ID=3172>. 7. Соколов Б. Н. Внутренний контроль в коммерческой организации (организация, методики, практика) / Б. Н. Соколов. – М. : КУМЦ АПР, 2006. – 250 с. 8. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с. 9. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 91 с. 10. Калюга Є. В. Фінансового-господарський контроль у системі управління / Є. В. Калюга. – К. : Ельга Ніка-Центр, 2002. – 234 с. 11. Нападівська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія / Л. В. Нападівська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 224 с. 12. Сухарева Л. А. Внутренний финансовый контроль в системе международных стандартов и норм аудита / Л. А. Сухарева, В. Г. Левковская // Сб. науч. трудов ДИП "Предпринимательство: проблемы и решения" ; под общ. ред. Л. И. Донец. – Донецк : ООО "КИТИС", 1999. – Вып. 3. – 216 с.